

Centralni model podataka za upravljanje registrima u Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo

Vanja Pajić, Ranko Njegovan, Boris Barto, Ivan Pristaš

UVOD

Ovim člankom želimo predstaviti cilj i svrhu izgradnje centralnog modela podataka u Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo (HZJZ), kao i očekivane načine upotrebe zajedno s portalom poslovnih procesa registara i platformom za upravljanje registrima kao okosnicom Nacionalnog javnozdravstvenog informacijskog sustava (NJZIS).

Osnovna načela na kojima se izgrađuje NJZIS:

- SUSTAVNO (u skladu sa zakonima, pravilnicima i organizacijskim pretpostavkama)
- SVEOBUHVAATNO (uključuje sve dionike i njihove potrebe – županijski ZJZ, ministarstvo, HZZO, stručne komore, zdravstvene organizacijske jedinice, državni zdravstveni zavodi i agencije)
- JEDNOSTAVNO I UČINKOVITO (zaposlenici u fokusu, bez suvišnih tehnologija, opcija i procesa)
- ODRŽIVO (optimalan odnos cijene i učinka, optimalan odnos angažmana HZJZ/vanjski IT partneri, samofinanciranje, prepoznata dodana vrijednost)

Inicijativa za izgradnju centralnog modela podataka (NJZIS)

Izgradnja centralnog modela podataka smisleno proizlazi iz rezultata projekta „Portala poslovnih procesa HZJZ (registri koji se implementiraju u I. fazi izgradnje integralnog informacijskog sustava)“, u sklopu kojega su između ostaloga predložene sljedeće aktivnosti:

- Usklađenje i konsolidacija postojećeg modela podataka svih javnozdravstvenih registara koji se vode u HZJZ
- Usklađenje i konsolidacija šifrnika (osigurati upotrebu jedinstvenih šifrnika u sustavu javnozdravstvenih registara)
- Čišćenje, konverzija i usklađenje svih registara (mnogi registri imaju povijesne podatke u obliku tzv. godišnjih „zamrznutih“ baza koje je potrebno aktivirati)
- Unapređenje postojećeg modela podataka sa svim dodatnim potrebnim atributima

Izgradnji centralnog modela podataka pristupilo se i iz potrebe:

- zadovoljenja zakonske regulative (popis regulative je prikazan u prilogu A) kojom je Zavod imenovan vlasnikom registara čime preuzima odgovornost za točnost, ažurnost i integritet podataka u njima
- kontroliranog upravljanja strukturom i sadržajem podataka registara i šifrnika koju provode vlasnici registara
- osiguranja dokumentiranosti tijeka podataka, pravila njihovog upravljanja i procesa iz kojih proizlaze
- mogućnosti reguliranog unapređenja modela podataka u skladu s potrebama i pravilima Zavoda
- osiguranja preduvjeta za nastavak izgradnje NJZIS, odnosno kreiranja programskih rješenja za prikupljanje, održavanje i analizu podataka registara

S obzirom na informatičke resurse kojima HZJZ danas raspolaže, izgradnjom NJZIS-a osigurat će se transformacija poslovanja kojim bi se povećala učinkovitost, a time i ostvarile uštede u dosadašnjem održavanju starijih aplikativnih rješenja i informatičke opreme, uvela

standardizacija poslovanja kao preduvjet za povećanje zadovoljstva vanjskih korisnika usluga i samih zaposlenika Zavoda.

ZATEČENO STANJE PODATAKA

Funkcionalno stanje registara

Postojeći sustav registara s funkcionalnog stanovišta podataka ima sljedeća obilježja:

- registri su građeni na različitim tehnološkim platformama i generacijama (detaljniji pregled u prilogu A)
- registri su međusobno nepovezani, konzistentnost podataka upitna – matični podaci vode se redundantno (unutar svakog registra)
- šifrnici koje koriste registri su nekonzistentni (isti šifrnici u dva registra ne nastaju i ne ažuriraju se sinkrono)
- ne postoji ažurna dokumentacija modela podataka niti za jedan registar, a za neke ne postoji uopće
- ne postoji univerzalno razumijevanje načina povezivosti podataka između registara iako su taksonomski i svrhom vrlo slični, a sadržajno visoko redundantni
- HZJZ kao vlasnik registara ima ograničen utjecaj na razvoj/unapređenje informatičkih rješenja
- iako vlasnik podataka, HZJZ za svaku promjenu ili novo izvješće mora angažirati vanjske partnere
- nema propisanih procedura i standarda za unapređenje modela podataka, za održavanje matičnih podataka i šifrnika

Tehničko stanje registara

Postojeći sustav registara s tehničkog stanovišta podataka ima sljedeća obilježja:

- ne postoji ni predtestno ni testno okruženje za razvoj i održavanje baza podataka, već samo radno okruženje
- ne postoje centralne konvencije o načinu upravljanja podacima (nazivi tablica i polja su nekonzistentni i neupućenima vrlo teško razumljivi)
- postoji cijeli niz privremenih tablica koje su se koristile u svrhu testiranja i programiranja, dodavane su stihijski, nedokumentirano, nekritično i danas s upitnom funkcionalnošću

NOVOPROIZVEDENO STANJE PODATAKA

Pristup izgradnji i način izgradnje centralnog modela podataka

U projektu izgradnje centralnog modela izvršene su sljedeće aktivnosti:

- **Radionica s odabranim djelatnicima HZJZ-a o načinima modeliranja podataka**

Svrha radionice bilo je upoznavanje djelatnika HZJZ-a s metodologijom kreiranja modela podataka s ciljem prijenosa znanja o načinima modeliranja podataka, značenju ispravnog pristupanja pri kreiranju modela podataka te shvaćanja pretpostavki za daljnja unapređenja centralnog modela podataka.

- **Dizajn i kreiranje centralnog modela**

Kroz razgovore s vlasnicima registara, analizu propisanih obrazaca koji se koriste u registrima te analizu podataka postojećih registara, kreiran je centralni model podataka. Analiza je podrazumijevala provjeru postojanja podataka podrijetlom iz propisanih obrazaca u postojećim bazama pojedinog registra, mogućnosti izvještavanja iz postojećih baza

podataka i načina upotrebe istih u novom centralnom modelu podataka u skladu s utvrđenim konvencijama modeliranja. Analizom šifrnika korištenih u postojećem programskom rješenju prepoznata je redundancija s već postojećim šifrantima u drugim rješenjima/registrima. Centralnim modelom podataka svi su navedeni tipovi redundancija ukinuti.

- **Dokazivanje koncepta (Proof of Concept – PoC)** na primjeru RDZ i registra osiguranika s demonstriranim:
  - a) Mogućnostima dokumentirane migracije podataka iz postojećih registara u centralni model podataka – paketi konverzije dizajnirani su i proizvedeni tako da jasno definiraju iz kojeg izvorišta se podatak preuzima i gdje se prenosi u centralni model
  - b) Kreiranje izvještaja i analiza u novom centralnom modelu podataka
  - c) Utvrđivanje ispravnosti prijenosa podataka i samog centralnog modela s vlasnikom registra

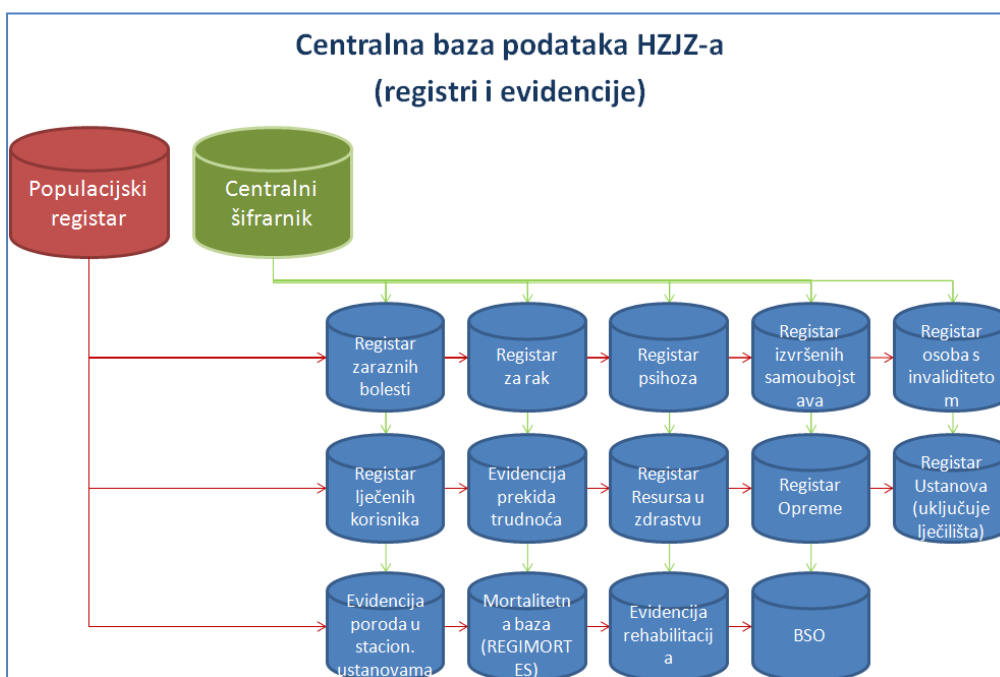
Koncept novog modela podataka

Popis registara koji se nalaze u centralnom modelu podataka:

- Registar djelatnika i ustanova u zdravstvu (RDZ)
- Baza BSO (bolnička statistika) + evidencija rehabilitacija
- Evidencija poroda u stacionarnim ustanovama
- Evidencija prekida trudnoća
- Registar osoba s invaliditetom
- Registar skupe opreme
- Registar lječilišta

- Registar uzroka smrti
- Registar zaraznih bolesti
- Registar za rak
- Registar psihoza
- Registar izvršenih samoubojstava
- Registar liječenih ovisnika
- Registar osiguranika (populacijski)

Slika 1. Konceptualni prikaz centralnog modela podataka

Osnovni koncept centralnog modela podataka je sljedeći: **Eliminirati redundancije u prikupljanju i administriranju podataka i njihovih šifrnika gdje god je to moguće. Jednom prikupljeni matični podatak nije dozvoljeno prikupljati drugdje ukoliko je tamo**

iskoristiv. Ovim konceptom osiguravaju se pretpostavke za cijeli niz poboljšanja upravljanja podacima u registrima HZJZ-a:

- Mogućnosti dokumentiranja modela podataka – model podataka je jednoznačno dokumentiran u skladu s donešenim konvencijama
- Mogućnosti analiziranja modela podataka
- Osiguranje konzistencije podataka
- Jednostavnije povezivanje s vanjskim sustavima
- Jednostavnije i kontrolirano kreiranje novih programskih rješenja
- Centraliziranje održavanja podataka prema propisanim procedurama Zavoda (potrebno propisati)
- Jednostavno kreiranje izvještaja i analiza, povezivanje i uspoređivanje podataka iz različitih registara
- Upravljanje kvalitetom podataka

Slijedeći koraci korištenja centralnog modela podataka u projektima izgradnje informacijskih sustava za podršku zdravstvenim registrima

Centralni model podataka koristit će se kao detaljno dokumentirana baza znanja i zahtjeva. Model je osnova je za izgradnju programskih ili procesnih rješenja za javnozdravstvene registre kojom se traži zadovoljenje za minimalnim setom podataka.

Općenito, sva buduća migracija i implementacija provodit će se u okvirima centralnog modela podataka, neovisno o tehnologiji koja će se koristiti.

Tijekom implementacije novih rješenja za registre, kroz dodatne razgovore s vlasnicima procesa, analize dionika i relevantnih legislativa, HZJZ tim u suradnji s partnerom će procijeniti

što je specifično za pojedini registar / poslovni proces potrebno dodatno ugraditi u model podataka.

Prema konvencijama, izvršitelj (ili zavodski tim, ukoliko se ostvare kadrovski preduvjeti) proširuje ili mijenja model podataka u skladu s novim zahtjevima korisnika, odnosno zahtjevima cjelokupnog NJZIS-a.

Načini uporabe

Bez obzira na konačnu odabranu tehnologiju HZJZ u svom vlasništvu ima:

- Dokumentiran centralni model podataka – znanje o podacima i gdje se oni nalaze
- Kreiranu konvenciju centralnog modela podataka - načini kako će se model podataka nadograđivati u skladu s potrebama HZJZ-a
- Alat (Data Modeler) koji će se koristiti za dokumentiranje i daljnje unapređenje modela podataka
- Mogućnost povezivanja portala poslovnih procesa sa dokumentacijom centralnog modela podataka te na taj način unapređenje baze znanja

Centralni model podataka koji je sastavni dio opisa poslovnih procesa HZJZ-a čini bazu znanja i zahtjeva za razvoj i implementaciju NJZIS.

Kako poslovni procesi jasno opisuju sve ulazne i izlazne podatke, aktere i alate u aktivnostima svakog procesa, poveznost s centralnim modelom podatka ključna je u izgradnji NJZIS i upoznavanju trećih strana sa željenim načinom funkcioniranja sustava.

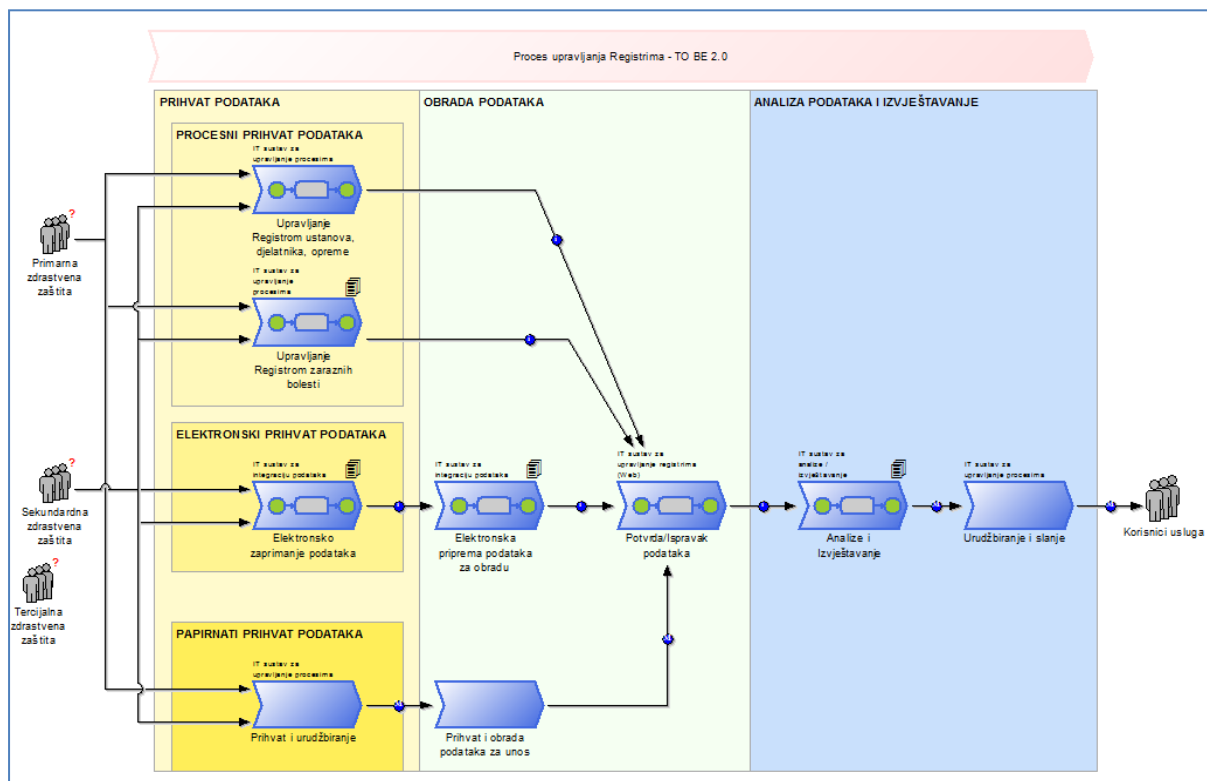
Zavod ima na raspolaganju niz mogućnosti povezivanja opisa postojećih poslovnih procesa s centralnim modelom podataka u skladu s alatima koji su mu na raspolaganju, željenim ciljevima povezivanja, te željenim načinima naknadne upotrebe opisa poslovnih procesa.

Ovdje se navode samo neke (koji isključivo ovise o ciljevima povezivanja i željenog načina naknadne upotrebe):

- importirati sadržaje (atribute) iz centralnog modela podataka u alat koji se koristio za modeliranje poslovnih procesa
- linkanje modela procesa na PDF dokumente (opise i slike modela podataka) konkretnih registara
- linkanje kompletne dokumentacije centralnog modela podataka
- dodatne radionice s jasno definiranim ciljem za različite razine povezivanja

Model je namijenjen i za proširenje za potrebe mreže zavoda za javno zdravstvo i procese prikupljanja i validacije podataka i izvještavanja na županijskoj razini kroz buduće dijeljene softverske usluge i očekivana objedinjena rješenja.

Slika 2. Željeno stanje procesa upravljanja registrima

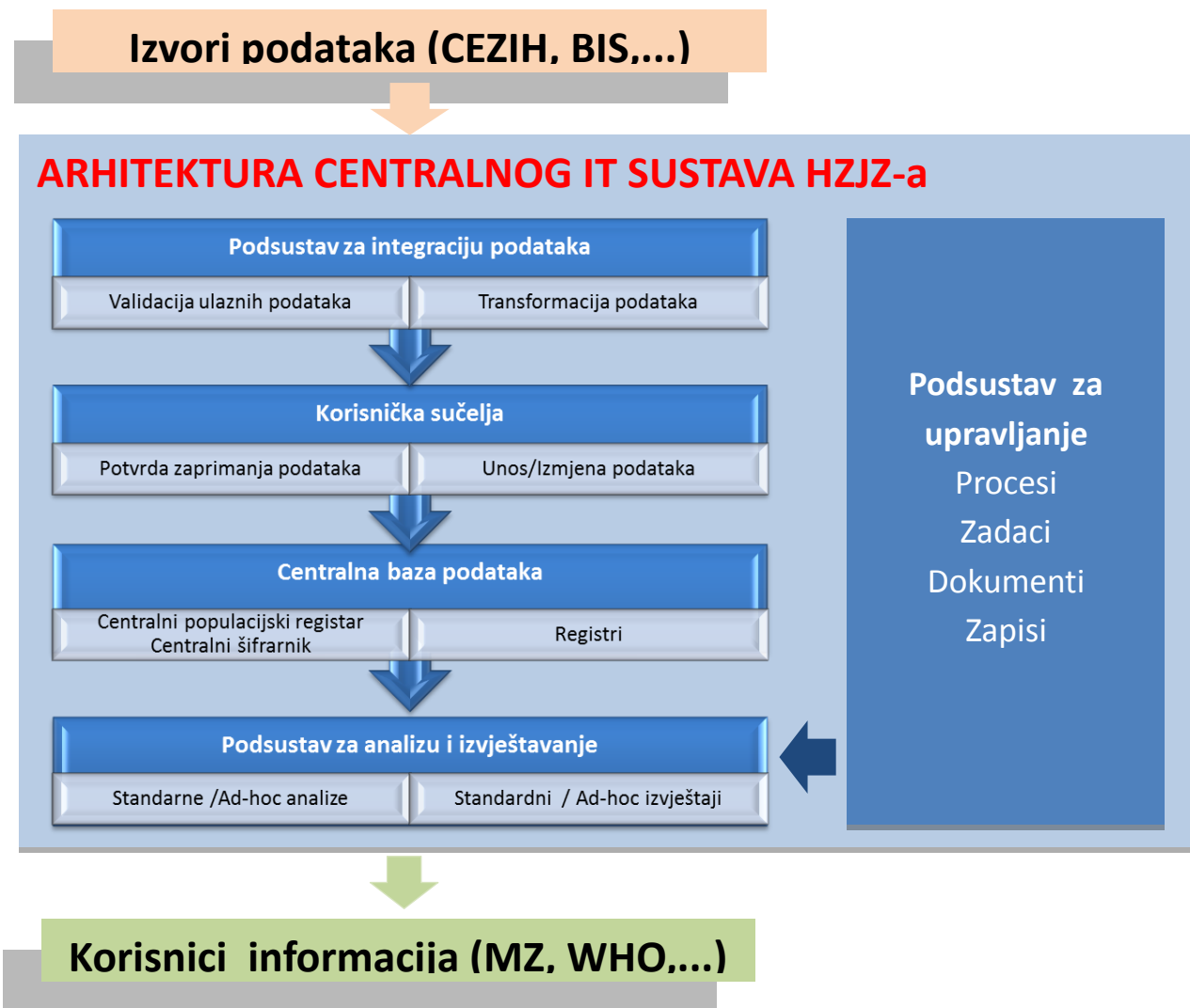
Ograničenja koncepta

Ograničenja korištenja centralnog modela podataka za buduće poslovne procese registara su:

- potencijalni propust u prepoznavanju potrebnih dijelova minimalnog seta podataka (nije veći problem, jer u modelu je jednostavno promijeniti ili doraditi podatke u skladu s potrebama i konvencijama).
- nedostatak kadra za upravljanje modelom podataka (centralna administracija baza podataka, trenutačno vrlo visok rizik)
- nepredviđeni setovi podataka baza i poslovnih procesa specifičnih za pojedine županijske zavode za javno zdravstvo (bez rizika, jer u fazi uključivanja županijskih zavoda ionako

se treba proći kroz AS IS i TO BE modeliranje poslovnih procesa i podataka, kao preduvjet za pokretanje implementacija informatičkih rješenja)

Slika 3. Prikaz koncepta upravljanja podacima u NJZIS

Prilog A – Popis registara koji se vode u HZJZ

Naziv registra	Opis registra	Regulativa
Registar djelatnika u zdravstvu	U suradnji s MZ, HZZO, komorama u zdravstvu, ISVU, RegZap i svim zdr. org. jedinicama prati sve izmjene statusa djelatnika u zdravstvu i zdravstvenih organizacijskih jedinica	Zakon o zdravstvenoj zaštiti, Zakon o statističkim istraživanjima, Godišnji provedbeni plan statističkih istraživanja
Registar za rak	Longitudinalno praćenje osoba koje su oboljele od raka i pripadajućih tipova bolesti, kroz prijave iz zdravstvenog sustava	Zakon o zdravstvenoj zaštiti, Zakon o statističkim istraživanjima, Godišnji provedbeni plan statističkih istraživanja
Registar psihoza	Osigurava praćenje podataka o osobama kojima se dijagnosticirane bolesti iz spektra psihoza (npr. shizofrenih, shizofreniformnih i sumanutih poremećaja/psihoza)	Zakon o zdravstvenoj zaštiti, Zakon o statističkim istraživanjima, Godišnji provedbeni plan statističkih istraživanja
Registar izvršenih samoubojstava	Osigurava praćenje podataka o osobama koje su izvršile samoubojstvo.	Zakon o zdravstvenoj zaštiti, Zakon o statističkim istraživanjima, Godišnji provedbeni plan statističkih istraživanja
Registar osoba s invaliditetom	Osigurava praćenje podataka o osobama s invaliditetom.	Zakonom o Hrvatskom registru o osobama s invaliditetom (NN64/01)
Baza BSO (Bolnička statistika) + evidencija rehabilitacija	Osigurava praćenje podataka o osobama koje su hospitalizirane zbog liječenja ili rehabilitacije u stacionarnim ustanovama zdravstva – bolnicama – odnosno koje su zaprimljene u dnevnu bolnicu te	Zakon o zdravstvenoj zaštiti (NN, br.150/08.), Plan i program mjera zdravstvene zaštite iz obveznog zdravstvenog osiguranja (NN, br. 126/06.), Pravilnik o provedbi Zakona o evidencijama u području zdravstva za područje stacionarne zdravstvene zaštite i praćenje bolesti ovisnosti (NN, br. 44/00.), Upute za

Naziv registra	Opis registra	Regulativa
ija	bolničku hemodijalizu.	<p>ispunjavanje individualnih zdravstveno-statističkih izvješća,</p> <p>Zakon o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji (NN, br. 174/04.),</p> <p>Zakon o službenoj statistici (NN, br. 103/03. i 75/09),</p> <p>Program statističkih aktivnosti Republike Hrvatske 2008. – 2012. (NN, br. 65/08), Godišnji provedbeni plan, Zakon o osobnom identifikacijskom broju (NN, br. 60/08)</p>
Evidencija poroda u stacionarnim ustanovama	Osigurava praćenje podataka o porodima iz stacionarnih zdravstvenih ustanova	<p>Zakon o zdravstvenoj zaštiti,</p> <p>Zakon o statističkim istraživanjima, Godišnji provedbeni plan statističkih istraživanja</p>
Evidencija prekida trudnoća	Osigurava praćenje podataka o prekidu trudnoće.	<p>Zakon o zdravstvenoj zaštiti,</p> <p>Zakon o zdravstvenim mjerama za ostvarenje prava na slobodno odlučivanje o rađanju djece (NN 18/78),</p> <p>Zakon o statističkim istraživanjima te Godišnji provedbeni plan statističkih istraživanja koji operacionalizira sva statistička istraživanja od interesa za Republiku Hrvatsku</p>
Registar uzroka smrti	Osigurava praćenje podataka o uzrocima smrti.	<p>Zakon o zdravstvenoj zaštiti (NN 121/03, 48/05)</p> <p>Pravilnik o načinu pregleda umrlih te o utvrđivanju vremena i uzroka smrti (NN 121/99, 133/99 i 112/00)</p>
Registar liječenih ovisnika	Osigurava praćenje podataka o izvanbolničkom i bolničkom liječenju osoba koje zlorabljavaju i/ili su ovisne o psihoaktivnim drogama. Prate se	<p>Zakon o zdravstvenoj zaštiti,</p> <p>Zakon o statističkim istraživanjima, Godišnji provedbeni plan statističkih istraživanja</p>

Naziv registra	Opis registra	Regulativa
	<p>podaci o bolesnicima s dijagnozom Duševni poremećaji i poremećaji ponašanja uzrokovani uzimanjem psihoaktivnih tvari (F11 – F19 MKB – X revizija).</p> <p>Podaci se vode poimenično tj. svaki pacijent koji se unosi u registar a mora biti identificiran u centralnom populacijskom registru.</p>	
Registar zaraznih bolesti	Evidentiranje zaraznih bolesti čije je sprečavanje i suzbijanje od interesa za Republiku Hrvatsku kroz prijave iz zdravstvenog sustava	<p>Zakon o zdravstvenoj zaštiti, Zakon o zaštiti pučanstva od zaraznih bolesti</p> <p>Zakon o statističkim istraživanjima, Godišnji provedbeni plan statističkih istraživanja</p>
Registar skupe oprema	U izradi	Ne postoji
Registar lječilišta	U izradi	Ne postoji
Registar osiguranih osoba	Popis osiguranih osoba (pacijenata) i njihovih osnovnih demografskih obilježja, koji se dobiva iz HZZO	<p>Zakon o zdravstvenoj zaštiti,</p> <p>Zakon o statističkim istraživanjima, Godišnji provedbeni plan statističkih istraživanja</p>